การพัฒนารูปแบบการบริหารและกระบวนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนบ้านสว่างโนนสวาง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี

Development of Management Model and Operational Processes for School as Learning Community to Enhance Teacher Competencies and Improve Student Learning Achievement at Ban Sawang Non Sawang School, Don Mot Daeng District, Ubon Ratchathani Province

พลวรรธน์ ภัทรวัชช์รวีร์
Phonlawat Pattaravatrawi
ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านสว่างโนนสวาง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1
Director of Bansawangnonsawang School, Ubon Ratchathani Primary Educational Service Area Office 1
E-mail: phngsak2518@gmail.com

Received: February 07, 2026; **Revised:** February 26, 2026; **Accepted:** March 04, 2026

บทคัดย่อ

การพัฒนารูปแบบการบริหารและกระบวนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนบ้านสว่างโนนสวาง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนารูปแบบ 2) พัฒนารูปแบบการบริหารและกระบวนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (SLC) 3) ทดลองใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น และ 4) ประเมินผลรูปแบบเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โรงเรียนบ้านสว่างโนนสวาง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ดำเนินการใน 4 ระยะ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 189 คน ประกอบด้วย ครูและบุคลากรทางการศึกษา 11 คน นักเรียน 124 คน ผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษา 47 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิของรูปแบบการบริหาร SLC แบบสังเกตการสอน แบบสังเกตการประชุม แบบสังเกตบรรยากาศในโรงเรียน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติอ้างอิง t-test (Paired Sample t-test) และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ พบว่า สภาพการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในปัจจุบันยังขาดความต่อเนื่องและขาดระบบการสนับสนุนที่ชัดเจน ครูมีความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการทำงานร่วมกันเป็น

ทีมในระดับมาก เพื่อแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย 2) ผลการพัฒนารูปแบบ พบว่า รูปแบบการบริหารและกระบวนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (SLC) ที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมและเป็นระบบ โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) และผลผลิต (Product) ซึ่งผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบพบว่าภายหลังการใช้รูปแบบ ครูมีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น โดยพบว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรม SLC มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับสมรรถนะครู (r = .889) และสมรรถนะครูส่งผลเชิงบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน (r = .758) 4) ผลกรประเมินรูปแบบ พบว่า ผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อรูปแบบในระดับมากถึงมากที่สุด โดยครูมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.66) ผู้ทรงคุณวุฒิมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.71) และผู้ปกครองรวมถึงคณะกรรมการสถานศึกษามีความพึงพอใจในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.45) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: รูปแบบการบริหาร; ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (SLC); สมรรถนะครู; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

Abstract

This study aimed to develop a management model and operational process of a school-wide learning community (SLC) to promote teacher competency and enhance student academic achievement at Ban Suang Nonsawang School, Don Modt Daeng District, Ubon Ratchathani Province. The specific objectives were to: (1) examine the current status, problems, and needs for developing the model; (2) develop a management model and operational process for a school-wide learning community (SLC); (3) implement and test the developed model; and (4) evaluate the model's effectiveness in promoting teacher competency and enhancing student academic achievement. This research employed a Research and Development (R&D) methodology conducted in four phases. The target group comprised 189 participants: 11 teachers and education personnel, 124 students, 47 parents and school board members, and 7 experts, selected through purposive sampling. Research instruments included questionnaires on current status, problems and needs; an expert assessment form evaluating the appropriateness and feasibility of the SLC management model; classroom observation forms; meeting observation forms; school atmosphere observation forms; academic achievement tests; and in-depth interview guides. Data were analyzed using descriptive statistics (percentage, mean, standard deviation) and inferential statistics (Paired Sample t-test and correlation coefficient analysis).

Key Findings: 1) The current professional learning community operations lacked continuity and clear support systems. Teachers expressed substantial needs for developing competencies in active learning management and teamwork to address student achievement gaps. 2) The developed SLC management model was systematic and appropriate, consisting of three key components: Input, Process, and Product, which were validated by experts as suitable and feasible for implementation in small-sized school contexts. 3) Implementation

results showed that teachers significantly improved their learning management competency (r = .889), and student academic achievement increased. Participation in SLC activities positively correlated with teacher competency, which in turn significantly predicted student achievement (r = .758). 4) Stakeholders expressed high satisfaction with the model. Teachers were most satisfied (M = 4.66), experts were most satisfied (M = 4.71), and parents and school board members expressed high satisfaction (M = 4.45), indicating the developed model was effective for enhancing educational quality.

Keywords: Management model; School-wide Learning Community (SLC); Teacher Competency; Student Academic Achievement

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ต้องเผชิญกับความท้าทายที่มีความซับซ้อนและหลากหลาย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้ระบบการศึกษาต้องปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ขั้นสูงสุด องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2019 : 5) ได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะและสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียนในการเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น

ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญที่สุดในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เนื่องจากครู คือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงและเป็นกลไกหลักในการยกระดับคุณภาพการศึกษา ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะของครูจึงกลายเป็นจุดสำคัญที่ไม่อาจมองข้าม ในบริบทของประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญนี้และกำหนดนโยบายการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2563 ซึ่งเน้นการพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2563: 14)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่านโยบายได้ถูกกำหนดขึ้นอย่างชัดเจน แต่ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2565 โดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในภาพรวมของประเทศยังคงอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ห่างไกล (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566: 28) สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาครูยังไม่บรรลุผลตามเป้าหมาย และจำเป็นต้องหาวิธีการที่เหมาะสมกว่าเดิมในการส่งเสริมสมรรถนะของครู

แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community - PLC) หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (School as Learning Community-SLC) ได้กลายเป็นกลยุทธ์ที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล โดย DuFour และคณะ (DuFour et al., 2016: 11) ได้อธิบายว่า SLC เป็นการสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันของครูและผู้บริหารโรงเรียน โดยมีเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนคิด และการปรับปรุงการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง แนวคิดนี้มีศักยภาพสูงในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพราะเน้นการทำงานเป็นทีมและการเรียนรู้ร่วมกันของผู้สอน

โรงเรียนบ้านสว่างโนนสวาง อำเภอดอนมดแดง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นตัวอย่างของสถานศึกษาที่เผชิญกับความท้าทายเหล่านี้ โรงเรียนแห่งนี้เป็นโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่ชุมชนชนบท ซึ่ง

ประสบปัญหา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานในหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ (โรงเรียนบ้านสว่างโนนสวาง, 2566: 35) จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาเบื้องต้นของโรงเรียนแห่งนี้พบว่า ครูยังขาดโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ ซึ่งทำให้สมรรถนะของครูไม่สามารถเพิ่มขึ้นได้อย่างเหมาะสม การจัดการเรียนการสอนยังคงเน้นการถ่ายทอดความรู้แบบเดิม ขาดการนำเข้านวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสม อีกปัญหาที่สำคัญ คือ ไม่มีกลไกการทำงานร่วมกันระหว่างครูอย่างเป็นระบบที่จะอำนวยให้ครูมีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แบ่งปันประสบการณ์ และแก้ปัญหาร่วมกัน

จากความเป็นมาและปัญหาที่หลากหลายดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จึงเห็นความจำเป็นที่จะต้องพัฒนารูปแบบการบริหารและกระบวนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน การพัฒนาแบบจำนวนนี้ต้องคำนึงถึงปัจจัยทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และความยั่งยืนของการพัฒนาเพื่อให้สามารถส่งเสริมสมรรถนะครูและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้อย่างแท้จริงและมีประสิทธิผล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการในการพัฒนารูปแบบการบริหารและกระบวนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนของโรงเรียนบ้านสว่างโนนสวาง
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารและกระบวนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารและกระบวนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น
4. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารและกระบวนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนที่พัฒนาขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development R&D) มุ่งพัฒนารูปแบบการบริหารและกระบวนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (School as Learning Community-SLC) เพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูและยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนบ้านสว่างโนนสวาง โดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research)

1. รูปแบบการวิจัย (Research Design) ใช้วงจร ADDIE Model ร่วมกับกระบวนการ R&D แบ่งการดำเนินงานเป็น 4 ระยะ โดยผู้วิจัยเลือกใช้การออกแบบเชิงอนุกรม (Exploratory Sequential Design) โดยเริ่มจากข้อมูลเชิงคุณภาพ (QUAL) ไปสู่เชิงปริมาณ (QUAN) และประเมินผลด้วยทั้งสองวิธี (QUAN + QUAL) (Creswell & Plano Clark, 2018: 68)ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน (Analysis) วิจัยเชิงสำรวจและคุณภาพ เพื่อวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน

ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบ (Design and Development) ยกร่างรูปแบบ ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้วยเทคนิค Delphi และจัดทำคู่มือ

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ (Implementation) วิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental) แบบ One-Group Pretest-Posttest Design เป็นเวลา 2 ภาคเรียน

ระยะที่ 4 การประเมินผล (Evaluation) ประเมินตามกรอบ CIPP Model และวิเคราะห์ SWOT เพื่อสรุปรูปแบบฉบับสมบูรณ์

ผู้วิจัยเลือกใช้การออกแบบเชิงอนุกรม (Exploratory Sequential Design) โดยเริ่มจากข้อมูลเชิงคุณภาพ (QUAL) ไปสู่เชิงปริมาณ (QUAN) และประเมินผลด้วยทั้งสองวิธี (QUAN + QUAL)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ โดยจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ประชากร (สำหรับการศึกษาผลการวิจัย)

เนื่องจากบริบทของพื้นที่ศึกษาเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการกำหนดพื้นที่ศึกษา และกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ประชากรทั้งหมด (Total Population Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมบริบทของสถานศึกษาอย่างแท้จริง รวมจำนวนทั้งสิ้น 143 คน ประกอบด้วย 1.1) ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน 1.2) ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 10 คน 1.3) นักเรียน จำนวน 83 คน 1.4) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน และ 1.5) ผู้ปกครองนักเรียน: จำนวน 40 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือถูกแบ่งตามวัตถุประสงค์การใช้ในแต่ละระยะ ดังนี้

1) เครื่องมือสำรวจและวิเคราะห์ (ระยะที่ 1)

- แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน (Rating Scale 5 ระดับ) สำหรับครู นักเรียน และผู้ปกครอง
- แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Semi-structured Interview) และแนวทางการสนทนากลุ่ม (Focus Group)
- แบบสังเกตการสอนและบรรยากาศโรงเรียน

2) เครื่องมือพัฒนารูปแบบ (ระยะที่ 2)

- แบบประเมิน Delphi (3 รอบ) เพื่อหาความเห็นพ้องของผู้เชี่ยวชาญ
- คู่มือการดำเนินงาน SLC ที่ระบุรายละเอียดโครงสร้างและขั้นตอนปฏิบัติ

3) เครื่องมือวัดผลการทดลอง (ระยะที่ 3)

- แบบวัดสมรรถนะครู (4 มิติ) และแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
- เครื่องมือบันทึกกระบวนการ บันทึกการเรียนรู้ (Learning Log), แบบบันทึก Lesson Study, แบบวัดวัฒนธรรมองค์กร และบันทึกภาคสนาม (Field Notes)

4) เครื่องมือประเมินผล (ระยะที่ 4)

- แบบประเมินความพึงพอใจ และแบบวิเคราะห์ SWOT เพื่อสรุปจุดแข็งและข้อจำกัดของรูปแบบ
- การหาคุณภาพเครื่องมือ ตรวจสอบความเที่ยงตรง (IOC ≥ 0.67), หาค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha ≥ 0.80) และความยากง่าย/อำนาจจำแนกของข้อสอบ (p, r)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1) เตรียมการ ขออนุมัติผ่านคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยและทำหนังสือยินยอม (Informed Consent)

2) ระยะก่อนทดลอง เก็บข้อมูลพื้นฐาน (Pre-test) ทั้งสมรรถนะครูและคะแนนนักเรียน

3) ระยะดำเนินการ (10 เดือน) ครูเข้าร่วมกิจกรรม SLC, Lesson Study และบันทึกสะท้อนผลอย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยทำหน้าที่สังเกตการณ์และสนับสนุน

4) ระยะหลังทดลอง วัดผลซ้ำ (Post-test) และดำเนินการประเมินความพึงพอใจ/SWOT เพื่อสรุปผล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา (R&D) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และการวิเคราะห์เนื้อหาสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ (Analysis Phase) ในระยะนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นการวิเคราะห์บริบทและความต้องการจำเป็นเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการบริหารฯ (SLC)

ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ (Needs Assessment)

ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการศึกษาเอกสาร โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สร้างข้อสรุปอุปนัย (Inductive conclusion) เพื่ออธิบายบริบทเชิงลึกของโรงเรียนและชุมชน

2) การวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนารูปแบบ (Design & Development Phase) ในระยะนี้ เป็นการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือและรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้น

การวิเคราะห์ความตรง (Validity): วิเคราะห์ความสอดคล้องของรูปแบบและเครื่องมือวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญ คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และวิเคราะห์ความเห็นพ้องต้องกันของผู้เชี่ยวชาญ (Expert Consensus)

การวิเคราะห์ความเที่ยง (Reliability): วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามและแบบวัดต่างๆ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient)

3) การวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ (Implementation Phase) เป็นระยะสำคัญในการพิสูจน์สมมติฐานและประสิทธิผลของรูปแบบ SLC ต่อตัวแปรตาม (สมรรถนะครูและผลสัมฤทธิ์นักเรียน)

การเปรียบเทียบผลการพัฒนา: เปรียบเทียบสมรรถนะครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ระหว่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบ โดยใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Samples (เนื่องจากการวิจัยกำหนดให้กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มควบคุมของตนเองแบบ Pre-post comparison)

การควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน: วิเคราะห์เพื่อขจัดอิทธิพลของตัวแปรควบคุม (เช่น ประสบการณ์สอน, พื้นฐานนักเรียน) ที่อาจส่งผลต่อตัวแปรตาม โดยใช้ การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance: ANCOVA) หรือการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

การทดสอบโมเดลความสัมพันธ์

วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบจำลอง (Model Fit) ตามกรอบแนวคิดวิจัย โดยใช้ การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) หรือการวิเคราะห์เส้นทาง (Path Analysis) เพื่อยืนยันอิทธิพลทางตรง (Direct Effect) และอิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect) ผ่านตัวแปรส่งผ่าน (เช่น วัฒนธรรมองค์กร, การเรียนรู้ของครู)

การวิเคราะห์กระบวนการ

ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากบันทึกการนิเทศ บันทึกการประชุม PLC และการสังเกตการสอน เพื่ออธิบายกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนและวัฒนธรรมการทำงาน

4) การวิเคราะห์ข้อมูลระยะที่ 4: การประเมินผลรูปแบบ (Evaluation Phase)

ข้อมูลเชิงปริมาณ: วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจและความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อรูปแบบการบริหาร SLC โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ข้อมูลเชิงคุณภาพ สังเคราะห์ผลสะท้อนกลับ (Feedback) เพื่อสรุปปัจจัยความสำเร็จและแนวทางการปรับปรุงรูปแบบ

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

เพื่อให้เห็นภาพรวมชัดเจน สามารถสรุปเป็นรายการได้ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ใช้บรรยายข้อมูลทั่วไปและระดับตัวแปร)

2. สถิติเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ค่า IOC, ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

3. สถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน t-test (Dependent Samples) สำหรับเปรียบเทียบก่อน-หลัง ANCOVA/Multiple Regression สำหรับควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน SEM / Path Analysis สำหรับตรวจสอบความตรงของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ทฤษฎีพื้นฐานจากแนวคิด PLC ของ DuFour และ Eaker ผู้เรียน (1998: 15) ซึ่งเน้นย้ำถึงการทำงานร่วมกันเพื่อผลลัพธ์ของ และแนวคิดองค์ประกอบของ Hord (1997: 18) ที่กล่าวถึงภาวะผู้นำร่วมและวิสัยทัศน์ ผสมผสานกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการสังเกตและตัวแบบ (Bandura, 1977: 22) แนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Senge (1990: 14) ที่เน้นการคิดเชิงระบบ และแนวคิดการพัฒนาวิชาชีพต่อเนื่องของ Guskey (2002: 385) ที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติ โดยกำหนดตัวแปรดังนี้

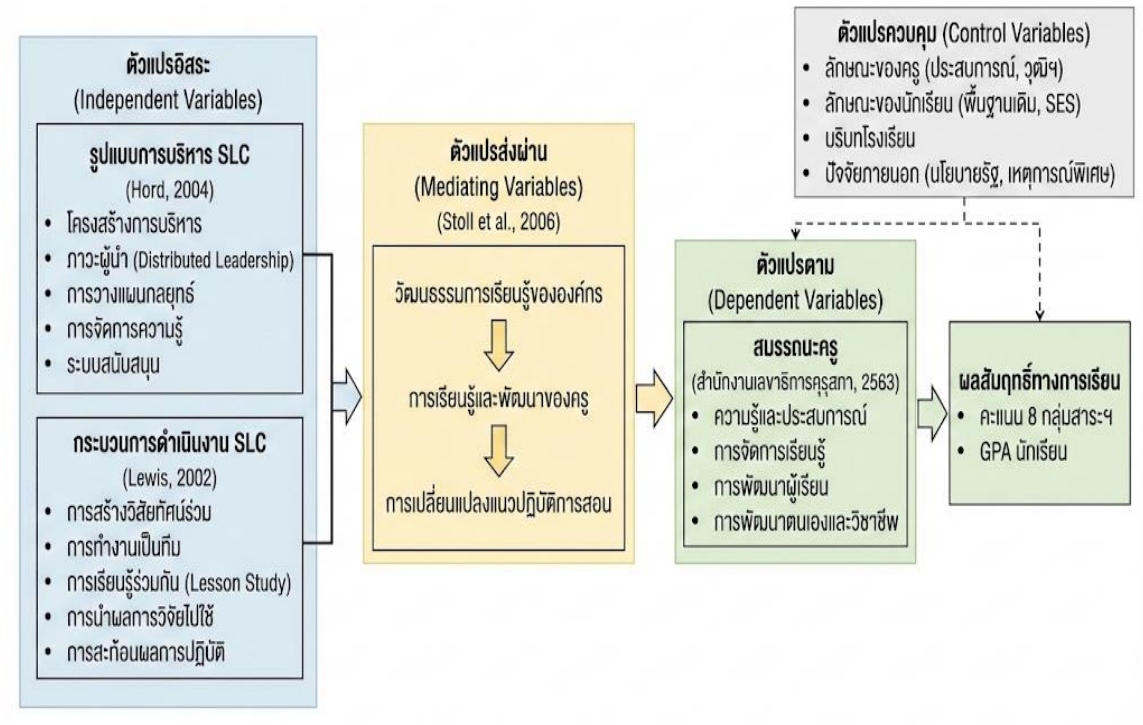

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยและพัฒนา (R&D) เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารและกระบวนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (SLC) โรงเรียนบ้านสว่างโนนสวาง สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ 4 ข้อ ได้ดังนี้ 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ พบว่า สภาพการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเดิมยังขาดความต่อเนื่อง ขาดระบบการสนับสนุนที่ชัดเจน และขาดการนำผลการประชุมไปสู่การปฏิบัติจริงในชั้นเรียน ครูและบุคลากรมีความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และต้องการกระบวนการทำงานร่วมกันที่เป็นระบบ (Systematic Collaboration) ในระดับมาก เพื่อแก้ไขปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย 2) ผลการพัฒนารูปแบบ ได้รูปแบบการบริหารและกระบวนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (SLC) ที่มีชื่อว่า “SWANG Model” (หรือชื่อตามที่ระบุในเล่ม) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วน คือ (1) ปัจจัยนำเข้า (Input) ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร, ทีมงานที่เข้มแข็ง และวิสัยทัศน์ร่วม (2) กระบวนการ (Process) ได้แก่ การค้นหาปัญหา, การออกแบบบทเรียนร่วมกัน, การสังเกตชั้นเรียน, และการสะท้อนคิด และ (3) ผลผลิต (Product) ได้แก่ สมรรถนะครูและคุณภาพผู้เรียน โดยผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบ ภายหลังการนำรูปแบบไปใช้ทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 พบว่า สมรรถนะครู ครูมีสมรรถนะ ในการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาผู้เรียนสูงขึ้นกว่าก่อนการใช้รูปแบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้สูงขึ้น และมีคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4) ผลการประเมินรูปแบบ ผลการประเมิน ความพึงพอใจและความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.66) ผู้ทรงคุณวุฒิและศึกษานิเทศก์มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.71) ส่วนผู้ปกครองและคณะกรรมการสถานศึกษามีความพึงพอใจในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.45) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้น เป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารและกระบวนการดำเนินงานชุมชนแห่งการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน (SLC) โรงเรียนบ้านสว่างโนนสวาง ผู้วิจัยขออภิปรายผลเรียงตามลำดับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานเดิมขาดความต่อเนื่อง ขาดระบบสนับสนุน และครูมีความต้องการกระบวนการทำงานร่วมกันที่เป็นระบบในระดับมาก ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Senge (1990: 14) ที่กล่าวว่า องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) จะเกิดขึ้นได้เมื่อสมาชิกในองค์กรมีวิสัยทัศน์ร่วมกันและมีการเรียนรู้เป็นทีม ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ หากขาดกระบวนการนี้ การแก้ปัญหาของผู้เรียนจะไม่สามารถดำเนินการได้อย่างยั่งยืน

การพัฒนารูปแบบ (SWANG Model) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hord (1997: 18) ที่ระบุว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เข้มแข็งต้องประกอบด้วยภาวะผู้นำแบบกระจายอำนาจและการมีค่านิยมร่วม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำ

ให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ การออกแบบโมเดลโดยยึดหลักการนี้จึงทำให้รูปแบบเป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

ผลการทดลองใช้รูปแบบ (สมรรถนะครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน) ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังการใช้รูปแบบ สมรรถนะครูและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สามารถอภิปรายได้ 2 ส่วน ด้านสมรรถนะครู: การที่ครูมีสมรรถนะสูงขึ้น เป็นผลมาจากกระบวนการ Lesson Study ที่เน้นการวางแผน สังเกต และสะท้อนคิดร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ DuFour et al. (2016: 11) ที่อธิบายว่า การเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ดีที่สุดเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจริง (Job-embedded learning) และการตรวจสอบผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การเรียนรู้ผ่านการสังเกตการสอนยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura (1977: 22) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการสังเกตและการเลียนแบบตัวแบบที่มีประสิทธิภาพ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนนที่เพิ่มขึ้นเป็นผลสืบเนื่องจากการที่ครูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอน (Active Learning) สอดคล้องกับผลการสังเคราะห์งานวิจัยของ Hattie (2009: 238) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนมากที่สุด คือ “พฤติกรรมการสอนของครู” และ “การให้ข้อมูลป้อนกลับ” อีกทั้ง Louis et al. (2010: 37) ยังยืนยันว่า การทำงานของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพส่งผลทางอ้อมต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนผ่านการปรับปรุงคุณภาพการสอนของครู

ผลการประเมินรูปแบบ (ความพึงพอใจ) ผลการวิจัยพบว่า ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด ซึ่งความสำเร็จนี้เกิดจากภาวะผู้นำของผู้บริหารและการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2007: 45) ที่กล่าวว่า ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องทำหน้าที่สร้างวัฒนธรรมใหม่และสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงนั้นยั่งยืน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Stoll et al. (2006: 235) ที่พบว่า การสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่ยั่งยืนต้องอาศัยความไว้วางใจ (Trust) และการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับในการตัดสินใจ ทำให้บุคลากรรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความพึงพอใจในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์และเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ด้านการบริหารจัดการ: ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการ “เปิดพื้นที่และให้เวลา” ในการทำกิจกรรม SLC อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งควรจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนที่เพียงพอเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่คณะครู

2) ด้านการปรับใช้ตามบริบท สถานศึกษาอื่นที่จะนำรูปแบบนี้ไปใช้ ควรวิเคราะห์บริบทวัฒนธรรมองค์กรและความพร้อมของบุคลากรเป็นเบื้องต้น เพื่อปรับกิจกรรมให้มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับสภาพจริงของโรงเรียน

3) ด้านการสร้างวัฒนธรรมองค์กร: ควรเน้นการสร้างความไว้วางใจ (Trust) และความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครู ก่อนเริ่มกระบวนการวิพากษ์การสอน (Lesson Study) เพื่อให้เกิดการสะท้อนคิดที่เปิดกว้างและสร้างสรรค์

4) ด้านการขยายผล: ควรส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน (School Network) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และยกระดับคุณภาพการศึกษาร่วมกันในระดับพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอหัวข้อวิจัยที่น่าสนใจเพื่อต่อยอดองค์ความรู้ ดังนี้

1) การพัฒนารูปแบบการบริหารชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC) สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ (เพื่อเปรียบเทียบผลการใช้รูปแบบในบริบทขนาดสถานศึกษาที่แตกต่างกัน)

2) การศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการและวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ SLC (เพื่อเจาะลึกปัจจัยความสำเร็จเชิงโครงสร้าง)

3) ผลของกระบวนการ SLC ที่มีต่อทักษะการคิดขั้นสูงและสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 (เพื่อมุ่งเน้นผลลัพธ์ด้านทักษะเฉพาะด้านของผู้เรียนที่มากกว่าผลสัมฤทธิ์ทั่วไป)

4) การศึกษาติดตามผลระยะยาว (Longitudinal Study) ของความยั่งยืนในการดำเนินงาน SLC ในโรงเรียนต้นแบบ (เพื่อดูความคงทนของรูปแบบหลังสิ้นสุดการวิจัย)

5) การเปรียบเทียบสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูระหว่างการใช้กระบวนการ SLC กับการนิเทศแบบชี้แนะ (Coaching) (เพื่อหาแนวทางพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพสูงสุด)

เอกสารอ้างอิง

โรงเรียนบ้านสว่างโนนสวาง. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2565*. อุบลราชธานี: โรงเรียนบ้านสว่างโนนสวาง.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2566). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2565*. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2563). *มาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.

Creswell, J.W., & Plano Clark, V.L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research*. 3rd ed. SAGE.

DuFour, R., & Eaker, R. (1998). *Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement*. Solution Tree.

DuFour, R., Eaker, R., Many, T.W., & Mattos, M. (2016). *Learning by doing: A handbook for Professional Learning Communities at Work*. 3rd ed. Solution Tree Press.

Fullan, M. (2007). *The new meaning of educational change*. 4th ed. Teachers College Press.

Guskey, T.R. (2002). Professional development and teacher change. *Teachers and Teaching: Theory and Practice,* 8(3/4): 381-391.

Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.

Hord, S.M. (1997). *Professional learning communities: Communities of continuous inquiry and improvement*. Southwest Educational Development Laboratory.

Hord, S.M. (2004). *Learning together, leading together: Changing schools through professional learning communities*. Teachers College Press.

Lewis, C.C. (2002). *Lesson study: A handbook of teacher-led instructional change*. Research for Better Schools.

Louis, K.S., Leithwood, K., Wahlstrom, K.L., & Anderson, S.E. (2010). *Investigating the links to improved student learning: Final report of research findings*. The Wallace Foundation.

OECD. (2019). *OECD future of education and skills 2030: OECD learning compass 2030*. OECD Publishing.

Senge, P.M. (1990). The fifth discipline: The art and practice of the learning organization. Doubleday.learning communities: A review of the literature. *Journal of Educational Change,* 7(4): 221-258.